

Paniyum — Lambarka Labaad

Koritaanka iyo Dhicidda Boqorka Koonfureed

Jeff Pippenger

2025-02-27

Qormadii ugu dambaysay waxaan ku soo gabagabaynay annaga oo qornay, “Aayadaha 10–15 waxay matalayaan saddex dagaal oo wakiillo lagu fuliyey oo uu sameeyey boqorka woqooyi, oo ah awoodda baabanimada, laga bilaabo 1989 ilaa sharciga Axadda.” Saddexdan dagaal ee wakiillada ahi waxay ku bilaabmaan aqoonsiga Maraykanka ee aayadda 40 inuu yahay “gaadhifardoodyo, maraakiib, iyo fardooley.”

Dagaalkii xigay ee wakiillada ahaa, oo uu matalayo aayadda 11 iyo rumoobitaankeeda taariikhiga ah ee Dagaalkii Raphia sannadkii 217 BC, wuxuu dhex maray Ptolemy IV Philopator, boqorkii koonfureed ee Masar, iyo Antiochus the Great, oo sidoo kale loo yaqaan Antiochus Magnus, ee Boqortooyadii Seleucid. Antiochus wuxuu rumoobiyey aayadda 10 markii uu Masar uga aar-guday jabkii boqortooyadiisa waqooyi iyo lumintii hantideedii, isaga oo dib u qabsaday dhammaan dhulkii boqortooyada koonfureed ay hore uga qabsatay boqortooyadiisa. Wuu sidaas yeelay, laakiin wuxuu ku joogsaday xadka Masar, sidaasna wuxuu ku rumoobiyey aayadda 10 oo uu astaan uga dhigay 1989.

Laakiinse wiilashiisu way kici doonaan, oo waxay ururin doonaan ciidan badan oo xoog badan; oo mid baa hubaal iman doona, oo sidii daad buu u fatahi doonaa, wuuna gudbi doonaa; dabadeedna wuu soo noqon doonaa, oo mar kale kici doonaa, ilaa qalcaddiisa. Daanyeel 11:10.

Dagaalkii labaad ee wakiillada ahaa wuxuu ahaa Dagaalkii Raphia. Raphia waxay ka dhigan tahay dhul-xadeedka. Goobtaas dagaalku waxay calaamadaynaysaa barta uu Antiochus ku joojiyey duullaankiisii hore ee aayadda 10. Saddexda dagaal ee wakiillada ah waxaa maamula runta, macnaha ah in dagaalkii koowaad ee wakiillada ahi la jaanqaadayo kii ugu dambeeyey ee wakiillada. Saddexda dagaal oo dhan—aayadaha 10, 11, dabadeedna dagaalkii saddexaad ee aayadaha 13–15—waxaa fulintoodii hore ku qaaday isla shakhsiga taariikhiga ah. Antiochus Magnus wuxuu ka muuqdaa mid kasta oo ka mid ah saddexdaas dagaal, isagoo si nebiyadeed ugu xidha hal sadar oo keliya. Antiochus wuxuu ku guulaystaa dagaalkii koowaad iyo kii ugu dambeeyey, laakiin kuma guulaysto kii dhexda ahaa, halkaas oo boqorkii koonfureed uu ka adkaado.

Sida Raphia ay uga dhigan tahay dhul-xadeed, ayay Ukraine-na sidaas oo kale u tahay. Dagaalkii labaad ee wakiillada, kii markii ugu horraysay ku rumoobay Dagaalkii Raphia, ayaa hadda ku rumoobaya dagaalka Ukraine. Vladimir Putin waa boqorka koonfureed, farcanka nebiyadeed ee boqorkii ugu horreeyey ee casriga ah ee koonfureed, Vladimir Lenin. Putin marar badan ayuu ku doodday in jawaabta Ruushka ee Ukraine ay ku salaysan tahay heshiis lagu muransan yahay oo ahaa in, markii Jarmalku dib u midoobay, NATO aanay sii ballaadhin dhulkii hore ee Midowgii Soofiyeeti. Ujeeddada Putin waxay ka tarjumaysaa tii Ptolemy ee aayadaha 5–9 iyo tii Napoleon ee

1797. Saddexdan boqor ee koonfureed dhammaantood waxay falalkooda ka dhanka ah boqorka woqooyi ku cudurdaartaan axdi la jebiyey.

Sida ku qoran Ishacyaah 23, dhilladii Turos, oo matalaysa awoodda baabanimada, waxaa la illoobi lahaa toddobaatan sannadood, sida wakhtiga hal boqor—xilli marar badan la muujiyey inuu yahay waqtiga ay boqortooyada lixaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, bahalka dhulka ee Muujintii 13 (Maraykanka), xukunto.

Oo waxay ahaan doontaa maalintaas in Turos la illoobi doono toddobaatan sannadood, sida wakhtiyada boqor keliya; oo markii toddobaatanka sannadood dhammaadaan, Turos waxay u heesi doontaa sida naag dhillo ah. Kataarad qaado, magaalada dhex wareeg, taada la illoobay oo dhillo ahayde; laxan macaan samee, heeso badan ku hees, si laguugu soo xusuusto. Oo waxay ahaan doontaa markii toddobaatanka sannadood dhammaadaan dabadeed, in Rabbigu booqan doono Turos, oo iyana ay ku noqon doonto mushahaaradeedii, oo ay sinaysan doonto boqortooyooyinka dunida oo dhan ee dhulka dushiisa yaal. Ishacyaah 23:15–17.

Muddada astaanleyda ah ee toddobaatanka sano ahi waxay ka bilaabataa 1798 ilaa sharciga Axadda, taas oo ah taariikhda uu matalo aayadda 40. Dhilladii dib uma soo muuqato ilaa dhammaadka toddobaatankaas sano, ama soo dhowaanshaha sharciga Axadda. Sababtaas awgeed, dagaalka saddexda dirir ee ku xusan aayadaha 10–15 waxaa fuliya wakiil ka socda awoodda baabanimada, maxaa yeelay iyadu muddadan si nebiyad ahaan ah waa la illoobay.

Dagaalladii wakiillada ee ugu horraysay iyo tii ugu dambaysayba, boqorka woqooyi ayaa ka adkaada boqorka koonfureed. Dagaalka dhexe, boqorka koonfureed ayaa ka adkaada boqorka woqooyi. Dagaalkii Raphia wuxuu ahaa rumoobiddii taariikhiga ahayd ee ugu horraysay ee aayadda 11, aayaddaas iyo rumoobiddooda taariikhiga ahna waxay ka kooban yihiin laba markhaati oo ay tahay in lagu daro tuducyada isbarbar socda ee saddexdii sano iyo badhkii maalmood ee nebinnimada ahaa ee xukunka Roomaanka baadariga. Sidaas awgeed, laba tuduc oo Qorniinka ka mid ah oo ku jira Daanyeel 11, oo ay weheliyaan rumoobiddooda taariikhiga ah, waxay soo bandhigayaan sifooyinka nebinnimo ee dagaalka xuduudda ee aayadda 11, kaas oo markii ugu horraysay ku rumoobay Dagaalkii Raphia dabadeedna mar kale wakhtiga dhammaadka sannadkii 1798.

Khadadkan markhaatiga ahi waxay taageerayaan in Vladimir Putin uu yahay Vladimir-kii ugu dambeeyey ee boqorka koonfureed ee casriga ah. “Vladimir” badanaa waxaa lagu qeexaa inuu macnihiisu yahay “taliyaha dunida,” hase yeeshee erayga *mir* sidoo kale si sax ah wuxuu u leeyahay macnaha “bulsho.” Sidaas darteed, Vladimir wuxuu ka dhigan yahay “taliyaha bulshada,” ama “taliyaha shuuciyadda.” Putin wuxuu ku qeexaa ku lug lahaanshihiisa Yukrayn inay ku salaysan tahay heshiis jabay oo ka hadlayay walaaciisa ku saabsan ku fiditaanka NATO ee ka baxsan xuduudihii lagu heshiiyey ka dib mideyntii Jarmalka. Jiheyntiisa waxay si la mid ah ugu jeeddaa NATO iyo Midowga Yurub sida ay ugu jeeddo Zelenskyy iyo Yukrayn. Ku fiditaanka NATO iyo Midowga Yurub ee dhul uu Putin ku adkaysanayo in uu ahaan lahaa ka madaxbannaan NATO waxay barbar socotaa cadhooi Baatalamyos markii boqorkii Seleucid uu amiiraddii Masaarida ahayd ee aroosadda ahayd gees iska dhigay xaaskiisii hore darteed. Heshiiskaas jabay wuxuu horay u sii tilmaamay Heshiiskii Tolentino ee jabay sannadkii 1797. Daniel 11, marka

boqorka koonfureed ka adkaado boqorka woqooyi, waxay ku lug leedahay heshiis jabay.

Heshiiskan la jebiyey waxa uu khuseeyaa diidmada Midowga Yurub ee ah in la xaddido fidinta NATO ee ka baxsan xuduudaheeda markii Jarmalkii dib loo midaynayay. Macnahan, Putin oo ah boqorka koonfureed, wuxuu ku jiraa dagaal ka dhan ah boqorka woqooyi, kaas oo ay matalayso awooddiisa wakiilka ah. Sida Naasiyiintii Dagaalkii Labaad ee Adduunka ay wakiil ugu ahaayeen Kaniisadda Katooliga, Naasiyiinta Yukrayna waxay noqdaan astaanta dagaalkii labaad ee wakiillada ee aayadaha 10–15. Saddex dagaal oo adduun iyo saddex dagaal oo wakiillo ah—labada sadarba dhexdeeda, Naasiyiintu waa wakiilka matala Kaniisadda Katooliga inta lagu jiro iska horimaadka dhexe.

Saddexda rumoobid ee taariikhiga ah ee hore ee dagaalladan wakiillada ah, Antiochus Magnus wuxuu ku jiray dagaal kasta. Marar badan ayaa la muujiyey sida asal-erayeedka “Antiochus” iyo astaanta la xidhiidha boqortooyada Seleucid oo ah boqorka woqooyi ay Antiochus ugu aqoonsadaan astaan ka dhigan ka gees ah Masiixa—baadariga Rooma. Hase yeeshee taariikhda saddexda dagaal ee wakiillada ah, dhillada Turos waa la illoobay, sidaas darteed astaanta “baadariga” ee ku matalan magaca “Antiochus” waxay u taagan tahay awooddiisa wakiilka ah. Dagaalkii kowaad iyo kii u dambeeyeyba, waa Maraykanka oo si cad u fulinaya hawsha Rooma. Aayadda 11, awoodda wakiilka ahi waa Naasinimada Ukraine, laakiin waxay ahayd welina yihiin maraakiibta iyo gaadhifarasyada Maraykanka kuwii taageeray Zelenskyy dagaalka. Dusha sare ee dagaalkii labaad ee wakiillada ah, Maraykanku waa qarsoon yahay, sida uu baadariguna u qarsoonaa toddobaatankii sannadood ee Ishacyaah 23. Maraykanku wuxuu ku qarsoon yahay isla taariikhda uu ku horumarinayo dhammaan sifooyinka bahalka, taas oo ka dhigaysa mid nebiyad ahaan ku habboon in, marka dagaalkii labaad ee wakiillada ahi socdo, Maraykanka lagu qariyo awoodda wakiilka ah ee Naasinimada Ukraine, in kastoo uu weli yahay xooggii ciidan iyo dhaqaale ee bahalka dhulka ee Ukraine kor u haya ilaa halliggooda.

Markii boqorkii koonfureed u tegey Baabuloon oo uu maxbuus ahaan u kaxaystay boqorkii woqooyi, iyo sidoo kale markii Jeneraal Berthier uu baadarigii maxbuus ahaan u kaxaystay, wuxuu si toos ah ugu galay Vatican-ka, taas oo tilmaamaysa in dagaalka Yukreyn ku dhammaan doono guusha Putin xilli heer kasta oo iska-caabin ah oo ka imanaysay Yukreyn la baabi’iyey. Boqortooyadii uu Ptolemy qabsaday waxay ahayd Baabuloon, boqortooyadii uu Napoleon qabsadyna waxay ahayd Baabuloon ruuxi ah. Sidaas daraaddeed, boqortooyada Zelenskyy waxaa matalaaya kuwa raacsan ee siiya taageero. Hadda oo Trump ka noqday taageeradii gaadhifardoodka, fardooleyda, iyo maraakiibta bahalka dhulka, taageerada Yukreyn waa Midowga Yurub, oo ah isla kooxdii aan doonayn inay dhegaysato sheegashooyinka Putin ee ku saabsan axdigii la jebiyey ee la xiriiray ku-fiditaanka NATO.

Falsafadda hagta yuurookraatiyiinta Midowga Yurub waa dhaqdhaqaaqa Greenpeace. Sababtaas awgeed, Zelenskyy wuxuu la macno yahay, “cagaar.” Zelenskyy waa madaxa astaan ahaan u taagan kuwa dagaalka hurinaya ee Midowga Yurub, kuwaas oo ay hagto ajandaha nacasnimada ah ee caalamiga ah ee deegaanka-doonnimada. Marka dagaalka Ukraine soo dhammaado, Putin wuxuu u dabbaaldegi doonaa guul aan ku koobnayn Ukraine oo keliya, balse sidoo kale Midowga Yurub oo dhan iyo NATO.

Sidaas darteed, saddexda dagaal ee wakiillada ahi waxay xambaarsan yihiin summadda runta. Dagaalkii wakiilka ee ugu horreeyey iyo kii ugu dambeeyeyba, boqorka koonfureed waxaa laga adkaadaa iyada oo loo marayo isbahaysi u dhexeeya bahalka badda iyo bahalka dhulka ee Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad. Bilowgii, guusha boqorka woqooyi waxaa suurageliyey isbahaysi ka dhexeeyey baadari ka tirsan Vatican I oo muxaafid ah, kaas oo marka loo eego macnaha siraha Faadumo ee halxiraalaha Katooligga ah ah baadariga caddaanka ah ama baadariga wanaagsan. Baadariga hadda jooga, oo xilliga aan tan qorayo sariirta geerida saaran, waa baadari Vatican II ah oo furfuran, kaas oo marka loo eego macnaha siraha Faadumo ah baadariga madow ama baadariga xun.

Aayadda afar iyo tobnaad waxay muujinaysaa in markii “tuugta dadkaaga” oo isa sarraysiiya dabadeedna dhacaya ay galaan taariikhda nebiyannimada, markaas aragtidu la aasaaso. Oofinta aayadaha saddex iyo toban ilaa shan iyo tobnaad ee Dagaalkii Panium sannadkii 200 BC, Roomaankii jaahilka ahaa waxay isku dhex gelisay arrimaha khuseeya isla dagaalkaas. Saddexda aayadood ee ka hadlaya Dagaalkii Panium, aayadda afar iyo tobnaad waxay tilmaamaysaa in aragtida uu Roomaanku aasaaso.

Taariikhda Dagaalkii Panium, baadari caddaan ah oo muxaafid ah, kana tirsan Vatican I, ayaa isbahaysi la yeelan doona kii ugu dambeeyey siddeedda madaxweyne ee bilaabatay xilligii Reagan, kaas oo hore isbahaysi ula sameeyey baadari muxaafid ah oo Vatican I ah. Waxay sidaas sameeyeen sannadkii 1989 si ay u soo ridaan Midowgii Soofiyeeti ee hore, ugu dambayntiina sidaas bay u samayn doonaan si ay u soo ridaan taliyihii ugu dambeeyey ee isla boqortooyadaas.

Sannadihii Reagan iyo isbahaysigii baadariga John Paul II iyo Maraykanka awgiis, John Paul II wuxuu rumaystay inuu yahay baadarigii wanaagsan ee waxsii-sheegyada Fatima. Isagoo ku dhiirran xukunkaas, wuxuu bilaabay inuu dunida ku soo wareego si uu u horumariyo waxa uu u fahmay inay yihiin rumoobidda saadaalladii Fatima. Sidaas darteed ayuu ku noqday baadarigii ugu safarka badnaa taariikhda, isla markaana baadarigii ugu aqoonsiga badnaa abid, isagoo rumoobiyey saadaasha Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad ee ahayd in iman doono wakhti dunida oo dhammu yaab ula socon doonto bahalka. Muuqaalka guud ee baadariga John Paul II wuxuu tusaale u yahay baadariga muxaafidka ah ee Vatican I ee la gala isbahaysi madaxweynihii ugu dambeeyey ee Maraykanka.

Sidaas darteed, mid ka mid ah astaamaha nebiyadeed ee baadariga casriga ah ee Reagan waa in ay jirto meel ay sawirkiisa dadweynuhu calaamad-u-noqosho ahaan ugu suntan tahay. Calaamaddaasu waxay ku jirtaa aayadda afar iyo tobnaad, markay tuugta dadkaagu aragtida taagaan. Baadarigii John Paul II wuxuu dhammaystirayaa sifo nebiyadeed oo ah inuu yahay baadarigii dunida oo dhammu la yaabtay dabadiis, sidaas awgeedna hore u tilmaamaya baadariga muxaafidka ah ee Vatican I ee wakhtiga dhammaadka, kaas oo isbahaysi la gala Trump. Markay taasi dhacdo, aragtidii waa la taagayaa, waxa aragtida taagayaana waa baadariga oo isagu isku dhex gelinaya taariikhda Panium iyo sannadka 200 BC.

Bilowga siddeedda madaxweyne waxay tusaale u tahay dhammaadka siddeedda madaxweyne, oo wax yar ka hor sharciga Axadda ee aayadda lix iyo tobnaad, dhilladii Turos ee la illoobay ayaa ku

soo noqota taariikhda furan iyadoo samaysanaysa isbahaysi la leh dhigga Reagan, Donald Trump. Iyadoo wadajira, sida uu u metelo isbahaysiga Antiokhus iyo Filibos oo reer Makedoniya ah, waxay soo ridaan jiilka ugu dambeeya ee boqortooyada koonfureed sida uu u metelo boqorka ilmaha ah ee Ptolemy. Ilmo ku jira wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah waa astaan u ah jiilka ugu dambeeya, oo dagaalka Ukraine dabadiis Putin wuxuu ku celin doonaa taariikhda boqorradii koonfureed ee laga sarraysiiyo guulaha milatari dabadeedna ku lumay nooc ka mid ah qalalaase kaniisad iyo dawlad ah.

Sidaas daraaddeed, aayadda tobnaad, oo matalaysa 1989 iyo dagaalkii wakiilka ee ugu horreeyey, waa bilowga, ama xarafka koowaad ee alifbeetada Cibraaniga. Dagaalkii Raphia ee aayadda kow iyo tobnaad, oo matalaya dagaalka Yukrayn, waa xarafka saddex iyo tobnaad ee alifbeetada Cibraaniga. Tirada 13 waa astaan fallaagow, ciidanka wakiilka ahna ee dagaalka Yukrayn waa Naasiyiin, taas oo ah astaanta ugu horraysa ee fallaagowga dunida casriga ah. Panium waa xarafka ugu dambeeya ee alifbeetada Cibraaniga, taas oo ka kooban laba iyo labaan xaraf. Sidaas daraaddeed, erayga Cibraaniga ah ee runta, oo lagu sameeyo iyadoo la isu keeno xarafka koowaad, kii saddex iyo tobnaad, iyo kii laba iyo labaatanaad ee alifbeetada si ay u sameeyaan erayga Cibraaniga ah ee “run,” wuxuu aqoonsanayaa qaab-dhismeedka saddexdan dagaal wakiil ah inuu yahay run. Xarafka laba iyo labaatanaad oo ah kan ugu dambeeya ee alifbeetada Cibraaniga waa astaan muujinaysa ilaahnimada oo lala midaynayso aadminimada, waxaana dhammaystirka Dagaalka Panium mustaqbalka dhow uu dhacayaa inta lagu jiro madaxtinnimada Trump. Trump waa madaxweynihii laba iyo labaatanaad ee laba xilli xilka soo qabtay.

Paaniyuum wuxuu leeyahay markhaati labanlaab ah oo ku saabsan isbahaysi laba-geesood ah, waxaana labada tixraacba isbahaysigu ka dhigan yahay isbahaysi muujinaya xidhiidh kala-sarrayneed oo u dhexeeya laba dhinac. Isbahaysigii u dhexeeyey Filibos iyo Antiyokhus wuxuu ahaa mid istaraatiji ah, oo lagu beegsanayey ka-hortagga saamaynta Batoolamay iyo Rooma ee bariyaha Badda Dhexe. Hase ahaatee, wada-shaqayntoodu kuma ay qotomin Dagaalkii Paaniyuum laftiisa—Antiyokhus ayaa ololahan si madax-bannaan u fuliyey, iyada oo aan Filibos si toos ah uga qaybgelin ciidan ahaan. Doorka Filibos wuxuu ahaa mid dadban oo dheeraad ah, isaga oo bixinayey taageero siyaasadeed iyo mid istaraatiji ah isaga oo ku mashquulinayey xulafadii Rooma iyo Batoolamay ee Giriigga iyo Badda Aegean, taas oo u saamaxday Antiyokhus inuu diiradda saaro Koole-Suuriya. Taariikhyahannadu dhammaantood waxay caddeeyaan in Antiyokhus uu ahaa kan ka awoodda badan isbahaysiga, iyo in Antiyokhus keliyihi uu dhab ahaan dagaalka galay. Isbahaysigoodu wuxuu ku saabsanaa dhulka ballaadhan ee la xidhiidha boqortooyadii hore ee Iskandar. Sidaas darteed, isbahaysigu wuxuu leeyahay hoggaamiye sare iyo mid ka hooseeya oo hoos yimaada, sida uu u metelayo magaca Kaysariya-Filibbi, oo ahaa magaca Paaniyuum markii Masiixu dadka dhex socday. Kaysariya-Filibbi sidaas awgeed waxay la jaanqaadaysaa Antiyokhus iyo Filibos, waayo Kaysar wuxuu ahaa kan ka awoodda badan isbahaysiga, sida ay u astaameeyeen labadaba Kaysar Awgustus iyo Herodos Filibos oo ahaa tetrarkh.

Ereyga “Tetrarch” waxa loola jeedaa taliye xukuma rubuc. Kaysar wuxuu xukumayay boqortooyada oo dhan, Filibna wuxuu xukumayay rubuc ka mid ah dhul, sidaas darteedna wuxuu

astaanta Filib gelinayaa xidhiidh mawduuci ah oo ku jira isbahaysiyada Paniyum iyo Kaysariya-Filibbiyos. Herodos Filib dhexdiisa waxaan ku aragnaa astaanta laba nasab oo dhiig ah, kuwaas oo labaduba ah astaamo muujinaya xidhiidh axdiyeed oo Ilaah lala lahaa oo jabay. Waxa kale oo aynu aragnaa dhawaaqyada rubuc ka mid ah kala-qaybsanaantii boqortooyadii Aleksandar oo loo qaybiyey afar qaybood, ama afar tetrarch. Filib micnihiisu waa kan fardaha jecel.

Dagaalkii Panium oo rumoobi doona dhammaadka dagaalka Yukrayn, Antiochus Magnus oo ah Maraykanka ayaa ka adkaan doona Ruushka, wuxuuna geli doona isbahaysi uu la yeesho ciyaaryahan ka hooseeya oo uu Filibos matalayo. Ciyaaryahankaas ka hooseeya wuu ku lug yeelan doonaa, hase ahaatee si toos ah uguma jiri doono dagaalka. Dagaalku wuxuu dhex mari doonaa Maraykanka iyo Putin, isagoo sida muuqata si toos ah ula xidhiidha muran diini ah oo ka dhashay caro iyo kibirka Putin, sida ay tusaale u yihiin labadaba Ptolemy IV Philopator ka dib Dagaalkii Raphia, iyo Boqor Cuziyaah oo Yahuudah ahaa. Ptolemy iyo Cuziyaah waxay ahaayeen boqorro koonfureed oo kibir lagu sarraysiiyey guulhoodii ciidan, dabadeedna damcay inay qabtaan hawl quduus ah oo wadaaddada oo keliya loogu talagalay in la fuliyo. Cuziyaah dadaalkiisii awgiis wuxuu ku dhacay baras, Ptolemyna isagoo cadho ku jira ayuu 50,000 oo Yuhuud ah ku laayay Iskandariya.

Aayadda saddex iyo tobnaad waxay tilmaamaysaa dagaalka u dhexeeya jiilka ugu dambeeya ee boqorka casriga ah ee bulshada, ama shuuciyadda, oo ah Ruushka Vladimir Putin, iyo Maraykanka. Trump wuxuu ku guulaystaa dagaalka, hase yeeshee wuxuu sidaas ku sameeyaa isaga oo wata xulafka ka timid qaybta afraad ee boqortooyada, taas oo aan dhab ahaantii joogin dagaalka. Waxa aynu ku dhow nahay gabagabada aayadda kow iyo tobnaad sida ay ka marag kacayaan dhacdooyinka haatan socda. Putin wuxuu ka adkaan doonaa Ukraine, sida uu Rafiya u metelayo. Dabadeedna wuxuu bilaabi doonaa baabba'iisa tartiib-tartiibka ah, sida uu Cuusiyaah ugu metelan yahay in guri lagu xareeyo ilaa dhimashadiisa, sababo la xiriira baras. Ka dib guushii uu ka gaadhay Rafiya sannadkii 217 BC, xukunkii Batolemy IV Philopator wuu sii xumaaday sababo la xiriira musuqmaasuq, xad-dhaaf, iyo ku tiirsanaanta lataliyeyaal aan damiir lahayn. Wuxuu dhintay sannadkii 204 BC, waxaana u badan in la khaarijiyey ama la sumeeyey iyada oo ay ka dambayeen wasiirradiisa, Sosibius iyo Agathocles, taas oo qayb ka ahayd shirqool lagu sugayey awoodda wiilkiisa yaraa, Batolemy V. Dhammaadkan qalalaasaha leh wuxuu ka tarjumayaa xasillooni-darrada iyo dhagaraha ku badnaa maxkamadaha boqortooyo ee Hellenistic-ka, isaga oo calaamadeynaya weecasho muhiim ah oo ku timid hoos-u-dhaca Masartii Batolemyiinta.

Astaanta lagu garto dhammaystirka ruuxiga ah ee boqorka koonfureed, kaas oo lagu sii sawiray dhammaystirradii tooska ahaa ee ka dhacay halgankii lagu doonayay xukunka dunida ka dib dhimashadii Alexander, waa "kacaan." Faransiisku wuxuu noqdaa boqorka ruuxiga ah ee koonfureed xilligii Kacaankii Faransiiska. Boqorka casriga ah ee koonfureed, Ruushka, wuxuu ku dhashay Kacaankii Ruushka. Sida falsafaddii lagu soo bandhigay Kacaankii Faransiiska ay uga bislaatay fowdadii Kacaankii Faransiiska una gaadhay shuuciyaddii kacaankii Soofiyeeti, sidaasina waa astaan lagu garto boqorka koonfureed. Shuuciyaddu waxay dunida oo dhan ugu fiday kacaano.

Wakhtiyada casriga ah CIA-du, iyada oo adeegsanaysa hay'ado aan dawli ahayn, waxay ka shaqaysay in ay afgembiso quruumo dunida dacalladeeda ku kala yaal; qorshaha

tallaabo-tallaabada ah ee ay marar badan adeegsadeen-na waa waxa loo yaqaan kacdoonnada midabbada leh. Boqorka koonfureed waa awood masduulaag ah, waxaana sidoo kale caalamiyiintu yihiin awoodda masduulaaga, halka kacdoonnada midabbada leh ee CIA-du ay yihiin calaamado lagu garto awood masduulaag ah. Taariikhda Faransiiska oo ah boqorka koonfureed ee ruuxiga ah waxay leedahay taariikh gaar ah oo tilmaamaysa gunaanadka xariiqdaas gaarka ah ee wax sii sheegidda.

Gabagabadaas waxaa metelaya Napoleon. Kacaankii Faransiiska ayaa calaamadeeya bilowgii Faransiiska isagoo ah boqorkii koonfureed, Napoleon-na wuxuu calaamadeeyaa dhammaadkiisa. Taariikhyahannadu waxay aqoonsadaan tallaabooyin taxane ah oo Napoleon ku horseeday Waterloo-giisii, sidaas darteedna waxay muujinayaan dhammaad tartiib-tartiib ah oo boqorkii koonfureed ee ruuxiga ahaa ee ugu horreeyey, taas oo ka duwan Baabuloon iyo Belshaasaar oo habeen keliya lagu qabsaday. Vladimir-kii ugu horreeyey ee boqorka koonfureed ee casriga ah, Vladimir Lenin, wuxuu dhintay muddo laba sano ka badan kadib istaroogyo isdaba joog ah. Qaar waxay qiyaasaan in Joseph Stalin sumoobiyeey, sida ay qaar kalena u qiyaasaan in Ptolemy IV ay la-taliyayaashiisu sumeeyeen. Dhammaadka boqorka koonfureed ee casriga ah, sida lagu metelay Midowgii Soofiyeeti, isaguna waxaa lagu fuliyey kacaan.

Mucaaradkii ka dhacay Moscow ee ka qayb qaatay burburkii USSR wuxuu ahaa iska-caabbintii dadweyne ee baaxadda weynayd ee dhacday intii lagu jiray afgambigii Agoosto 1991 (Agoosto 19–21, 1991). Dhacdadan, oo ku qotontay difaacidda Aqalka Cad iyo hoggaamintii Boris Yeltsin, waxay si toos ah u wiiqday kooxdii ad-adkayd ee Soofiyeedka, waxayna daaha ka rogtay jilicsanaanta nidaamka, waxayna dedejisay burburkii USSR. In kasta oo mudaaharaadyo hore oo ka dhacay Moscow (tusaale ahaan, 1987–1990) iyo Baltic Way (1989) ay dhiseen dardarta, haddana mudaaharaadyadii Agoosto 1991 ayaa ahaa meeshii xasaasiga ahayd ee wax walba ka rogtay gudaha Moscow, taasoo horseeday kala diristii Midowgii Soofiyeeti dhammaadkii 1991. Bilowga Ruushka sida boqorka koonfureed wuxuu ku bilaabmaa oo ku dhammaadaa kacaan. Dhammaadka USSR wuxuu ahaa kala-daadasho tartiib-tartiib ah oo boqortooyada ku timid, sida ay ahayd Ptolemy, Cusiyaah, Napoleon, iyo xataa Vladimir Lenin. Dhammaadka Putin waa dhacday tartiib-tartiib ah, kaas oo bilaabma isla marka uu dagaalka Yukrayn dhammaado. Dhammaadkiisa waxaa lagu keenaa Dagaalkii Panium, marka Maraykanku la wareego talada boqortooyada, isaga oo taageero ka helaya xulafada aan dhab ahaantii joogin goobta dagaalka.

Waxaan sii wadi doonaa qodobadan maqaalka xiga.